

Parshas Shelach

By Rabbi Mordechai Frankel

At the beginning of this week's *parsha*, Moshe instructs the *meraglim* to go and investigate the land and people of *Eretz Yisroel*. The *possuk* (*Bamidbar* 13:20) concludes Moshe's instruction by stating *וְהַיָּמִים יָמֵי עֲנָבִים*, *בְּכֹרֵי עֲנָבִים*, "And the days were the days of the first fruits of the grapes ('*bikurei anavim*')". When the *parsha* is *leined* in shul, the *baal korei* ends the *kohen's aliya* at this point and a *levi* is called up for *sheini*.

The great *Rebbe* and *mekubal*, the *Admor* of Kamarno *zt"l* (*Rav* Yitzchak Eisik Safrin 1806-1874), was a prolific writer. He was the author of the *sefer Heichal Habracha*, one of the classic *chassidish pirushim* on *Chumash*, and the *sefer Zohar Chai*, a *pirush* on the *Zohar*. He also wrote the *sefer Shulchan HaTahor*, which contains his halachic *pesakim*. In that *sefer* (*siman* 138), he writes:

"חילוק הפרשיות לשבע שהדפיס המדפיס הראשון, וחילוק לשלשה לב' וה', אין בהם כדי שביעה, כי הרבה פעמים אינו מסיים בדבר טוב. כגון (במידבר יג, כ) 'והימים ימי בכורי ענבים', שצריך לסיים מקודם ... על כן אין להשגיח בזה כלל וכלל. אלא, יסיים כפי הבנת השכל".

"The division of the *parshiyos* into seven [*aliyos*] that was printed by the first printer [of the *chumash*], and the division into three [*aliyos*] on Monday and Thursday, is not satisfactory, as they often do not conclude with something good. For example, 'And the days were the days of the first fruits of the grapes', where it was necessary to conclude earlier ... therefore, one can completely ignore this. Rather, one should conclude [the *aliya*] as seems logical".

The Kamarno *Rebbe* feels that this *possuk* is not an appropriate place to conclude the *aliya*, although he does not explain why. He reiterates this in his *sefer Heichel Habracha* (*Bamidbar* 13:20), where he writes: "ויש להזהיר שלא לסיים לקורא במלת 'ענבים', כי הוא דין קשה, רחמנא ליצילן, אלא יסיים יהושע". "One should instruct the [*baal*] *korei* not to conclude [the *aliya*] with the word 'grapes', as it is [indicative of] harsh judgement, may *Hashem* save us, rather one should conclude with [the word] *Yehoshua*".

The Kamarno *Rebbe* believes that the correct place to end the *aliya* is the earlier *possuk* (*Bamidbar* 13,16) *וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ*, "And Moshe called Hoshea bin Nun Yehoshua". In order to better understand this, we need to address three questions. (1) Who originally decided that the *aliya* should end with the word 'grapes'? (2) What does the Komarno *Rebbe* mean when he states that this is inappropriate because 'grapes' is indicative of harsh judgement? (3) Why are we not concerned about this and continue to conclude the *aliya* at this point?

(1) The words of a *sefer Torah* are written in paragraphs, known as '*parshiyos*', with gaps in between the paragraphs. A new paragraph may begin on the same line as the end of the previous paragraph, with an empty space in between them which is the width of nine letters. This gap is known as a *stuma*. Alternatively, a new paragraph may begin on the next line. This gap is known as a *pechusa*. In many *chumashim*, the first type of gap is denoted by the letter *ו* (*samech*) and the second type of gap is denoted by the letter *פ* (*pei*).

Chazal tell us that there should be seven *aliyos* on Shabbos, but do not codify where the breaks between *aliyos* should be. *Chazal* do tell us that one should not break within three *pesukim* of a *stuma* or *pechusa* gap.¹ Furthermore, *Chazal* tell us that one should take care to begin and end an *aliya* on a happy note.² Other than that, the *baal korei* is free to stop wherever he wants.³ Over time, different *minhagim* developed as to where to begin and end *leining* the *aliyos*.

The first printed list of *aliyos* can be found in the *sefer Tikkun Yissachar*, written by *Rav Yissachar ben Mordechai ibn Shushan*, who lived in *Yerushalayim* and was a contemporary of *Rav Yosef Karo* (author of the *Shulchan Aruch*).⁴ Approximately 150 years after that, *Rav Moshe Meinik* published a list of *aliyos* in a short work titled *Siyumeh HaParshiyos MehaTorah*. This list forms the basis for the division of *aliyos* in use nowadays.

This list tends to end *aliyos* at dramatic *pesukim*, even when this results in breaks in the middle of a topic. There were those who criticized his division of *aliyos* because of this,⁵ and the *Vilna Gaon* did not follow them,⁶ but they have nonetheless become standard practice. Both the *Tikkun Yissachar* and the *sefer* of *Rav Meinik* state that the first *aliya* of *Parshas Shelach* ends at '*bikurei anavim*' - 'the first fruits of the grapes'.

(2) Why was the *Kamarno Rebbe* unhappy about this? Last week's *parsha* told us that *Klal Yisroel* celebrated the *Yom Tov* of *Pesach* one year after *yetzias mitzrayim*, and left *Har Sinai* on the 20th of *Iyar* (*Bamidbar* 10:11). They travelled for three days (*Bamidbar* 10:33), and complained about the *mon*. *Hashem* fed them *slav* for a month (*Bamidbar* 11:20) until the 22nd of *Sivan*. *Miriam* then said *lashon hora* about *Moshe Rabbeinu* and was punished with *tzoraas* for seven days (*Bamidbar* 12:15). Subsequent to this, *Moshe* sent the *meraglim* on the 29th of *Sivan*. The *meraglim* toured *Eretz Yisroel* for another 39 days (*Bamidbar* 13:25), the 30 days of *Tammuz* and the first 9 days of *Av*. The *meraglim* returned and gave their negative report to *Klal Yisroel* on *Tisha Be'av*.⁷ The *Zohar* tells us that this time span – the month of *Tammuz* and the first nine days of *Av* – is a particularly inauspicious period which was "given over" to *Esav*.⁸

Rav Shimshon Mi'Ostropoli was one of the greatest of the early *mekubalim* in Europe after the time of the *Ariza"l*. Legend has it that he was shown in a heavenly dream that his death would help bring an end to the *gezeiros tach ve'tat*, and he agreed to die *al kiddush Hashem*.⁹ He was murdered on the 3rd of *Av*, 1648.

Rav Shimshon Mi'Ostropoli writes that *Moshe* appointed the *meraglim* on the 29th of *Sivan*, just before the beginning of the time span which was given to the *soton* (the malach of *Esav*). He explains that this is alluded to by the words of *Rashi* (*Bamidbar* 13:3) regarding the selection of the *meraglim*, that "אותה שעה כשרים היו", "at that time they were virtuous". At the time that *meraglim* were appointed they were virtuous, but by the next day this was no longer the case since that day was the start of the period given to the *soton*.

Rav Shimshon Mi'Ostropoli continues to explain that this is also hinted to by the phrase *וְהַיָּמִים יָמֵי בְּכֹרֵי עֲנָבִים*, "And the days were the days of *bikurei anavim*". The word '*anavim*' is spelled *ayin, nun, beis, mem*. The words '*bikurei anavim*' hint to the idea that one should take the first letters which come before the letters *anavim*. The letters of the alphabet which come before *ayin, nun, beis, and mem* are *samech, mem, aleph, and lamed*. This spells *ל"סמא*, '*samael*', which is one of the names of the *soton*.¹⁰ Thus, the phrase *וְהַיָּמִים יָמֵי בְּכֹרֵי עֲנָבִים* could be translated as meaning – And the days were the days of the letters preceding *ayin, nun, beis, and mem* – the days of the *soton*.¹¹ This explanation of *Rav Shimshon Mi'Ostropoli* is quoted by the *Hafla'ah* and the *Chida*.¹² Presumably, the *Kamarno Rebbe* did not want to end the *aliya* with this *possuk* for that reason, that its final words allude to the *soton*.

(3) While that may well be true, this is hardly a criticism of the *Tikkun Yissachar* who lived before *Rav Shimshon Mi'Ostropoli* and was presumably unaware of the *remez*. In fact, it is quite possible that the

Tikkun Yissachar interpreted the words 'bikurei anavim' differently and understood the words to be delivering a positive message, as suggested by other *meforshim*.

The *Akeidas Yitzchak*, *Tzror HaMor*, *Kli Yakar* and *Shelah HaKadosh* all explain that the *Torah* adds this phrase in order to teach us a lesson regarding *hashgacha pratis*. When grapes begin to grow, it is normal for farmers to watch over them closely in order to protect them from the elements. How were a dozen *meraglim* able to take a large cluster of grapes from one of the vineyards without anyone noticing? Furthermore, as it was not the harvesting season, it was an unusual time for anyone to be transporting grapes. How were the *meraglim* able to do so without calling attention to themselves?

It was only through *hashgasha pratis* from *Hashem* that they were able to do all this without interference. Unfortunately, the *meraglim* did not appreciate this, and gave a negative report about *Eretz Yisroel*. However, when we read the *Torah*, we will undoubtedly learn this lesson of special *hashgacha* from *shomayim*. The *Tikkun Yissachar* may well feel that it is appropriate to end the *aliya* on this note, with an uplifting message of *hashgacha pratis*.¹³

1. עי' במגילה דף כא ע"א שאין פותחין מז' עולים בשבת, ושם דף כב ע"א "כשם שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקים כך אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקים".

2. ירושלמי מגליה פ"ג הל' ז "זה שהוא עומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותרם בדבר טוב", הובא במרב"ם פ"ג מהל' תפילה הל' ה ורמ"א או"ח סי' קלח. וכבר העירו האחרונים שיש כמה מקומות שנוהגים להפסיק אע"פ שאינם נראים כדבר טוב, ועי' מש"כ בזה בשו"ת יוסף אומץ להחיד"א סי' מז ס"ק ב ושו"ת רב פעלים ה"ד או"ח סי' מב ושו"ת משנה הלכות ח"ו סי' לב.

3. המאירי (קריית ספר עמ' צו) כתב, "החזן מקרא כרצונו אלא שמשתדל להתחיל יפה ולסיים יפה".

4. בספר תקון יששכר (הוצאת אור המערב עמ' רסג) כתב בזה"ל, "מצאתי כתוב בקונדריס ישן הפסקות הקריאות לשבעה העולים בספר תורה לקרות בשחרית השבתות, וכתוב עליהם שהם מסדר הגאונים ז"ל. ובקונדריס אחר מצאתי גם לעולים במנחה ובשני ובחמישי, ואין כתוב עליהם כסדר הראשונים, הגאונים, אבל מאד ישרו בעיני. ושמעתי מחכם שהם הפסקות עזרא הסופר ע"ה, שהיה הוא עצמו פוסק קריאות העולים לקרות בספר תורה בהם". אמנם כבר העירו שאף בזמנו היה קיים עדיין הרבה מנהגים שונים בזה, ואין נראה כדבריו שהיה קבלה בזה מעזרא הסופר או מן הגאונים. עי' במאמר "חלוקת פרשות התורה לפי מנין שבעה קרואים" בירחון 'סיני' כרך קי"ט עמ' רכד-רמג שהביא רשימה של מנהגים שונים בזה. וע"ע שם כרך ס"ח מאמר "הפסקות בפרשיות ובסדרות התורה".

5. ר' אהרן וירמש (תלמיד של השאגת אריה) בחיבור קן טהור (הספר השביעי מספרו מאורי אור) כתב דברים חריפים נגד "סיום פרשיות ע"י מקרי דרדקי אחד חובר חבו"ר ולא ידעו"י דלא ידע מה דקאמרו רבנן ... וחזותא מוכח בדוכתי טובא שלא ידע פי' המלות מכ"ש פירש"י" וכו'. [נוצאו עוררין על ר' אהרן וירמש שנטה לדרך ההשכלה, אמנם עי' מש"כ ר' יעקב שמואל שפיגל ב'ירושנתו' ספר שלישי עמ' רסט-שט מאמר "על היחס לחיבוריו של ר' אהרן וירמש" להצדיק את הצדיק].

6. בספר מעשה רב סי' קלב כתוב בזה"ל, "אין קוראין כי אם ז' קרואים, ואין מסיימין בפרשיות הנרשמים בחומש כי אם במקום שהיא פתוחה או סתומה או במקום שנראה יותר הפסק ענין".

7. כל זה מבואר בגמ' תענית דף כט ע"א, ועיי"ש שחודש תמוז של אותו שנה היה מלא.

8. זהר ח"ב דף עח ע"ב, "עשו נטיל ברזא דיליה תרין ירחין תמוז אב ... ואפילו אב ט' יום אינון דיליה ולא יתיר".

9. ר' משה שיינערמאן בספר אהל משה על עניני המקדש והגלות עמ' שמז הביא סיפור המעשה כפי ששמע בשם ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, ובהערה 386 שם הביא מה שהקשה לו בעל ספר משמר הלוי דלא יתכן דהכי הוה עובדא,

ועיי"ש מה שהביא בזה מר' שמואל אויערבאך זצ"ל ויבח"ל ר' יצחק זילברשטיין שליט"א ליישב. [ודברי בעל משמר הלוי נדפסו בספרו 'שמחת הלוי' חלק 'בהכרת האמת' מכתב ט"ו]

10. עי' רש"י סוטה דף י ע"ב (ד"ה סימניה) שסמא"ל הוא השר של עשו, ועי' בפרקי דר"א פרק יג ובזהר ח"א דף לה ע"ב שסמא"ל הוא השטן.

11. ליקוטי שושנים (ס"ק ט) שבסוף פירוש דן ידין לר' שמשון מאוסטרופולי על הספר קרנים.

12. ספר פנים יפות (במדבר יג, כד ד"ה שמעתי) לבעל ההפלאה, והחיד"א בספר דבש לפי (מערכת ב אות כא) וספר חומת אנך (פ' שלח אות ד). והחיד"א הקשה שהלא כתיב 'ענבים' מלא ולא 'ענבם' חסר, ועיי"ש מש"כ לתרץ. וע"ע מש"כ החיד"א לתרץ באופן אחר בנצוצי אורות על הזהר ח"ב דף עח ע"ב ס"ק ג. ועי' ג"כ מש"כ לתרץ בבני יששכר מאמרי חדשי תמוז אב מאמר ב ס"ק יא.

13. העקידת יצחק (פ' שלח דף נה ע"ב) כתב בזה"ל, "אמר (במדבר יג, כ) והתחזקתם ולקחתם [מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים], לומר שאע"פ שהימים ההמה היו בכורי ענבים ואז יקפידו הבעלים ושומרי הכרמים עליהם משאר ימות השנה לא ימנעו מפני זה מקחת מהם, אבל שיתחזקו בעצמם ויקחו מהם לאכול כנפשם שובעם ולא יתיצב איש לנגדם, ויהיה זה סימן טוב בידם כי לא יחרץ להם כלב לשונו".

וז"ל הצרור המור (במדבר יג, כ-כב), "אמר 'והימים ימי בכורי ענבים' להורות גודל השגחת השם עליהם, לפי שידוע שיותר יקפיד אדם על אשכול אחד בזמן שמתחילים הענבים לבכר ממשא אחד בזמן האסיף, ולכן אמר שהזמן היה זמן בכורי ענבים ... באו עד נחל אשכול וכתו משם האשכול, לא תאמר שהחביאו אותו תחת בגדיהם אלא יש לך לידע שנשאוהו במוט בשנים בפרסום גדול עד שלפי גודל הפרסום אמר שקרא למקום ההוא נחל אשכול על אודות האשכול, ועכ"ז השם הצילם ועשה עמהם נסים".

והכלי יקר (במדבר יג, כ) כתב "אמר והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ לפי שהימים ימי בכורי ענבים והבעלים מקפידין על הלקיחה ומכל מקום התחזקו והיו לאנשים כי ה' עמכם". וז"ל השל"ה (חלק תורה שבכתב פ' שלח אות יד), "משה רבינו ע"ה שלח י"ב אנשים, וגם בימי בכורי ענבים שאז הכרמים לנוטרים, לפרסם השגחת השם יתברך שיהיה הכל על פי הנס". והחזקוני (במדבר יג, כ) רמז לזה בקצרה וכתב "שהימים ימי בכורי ענבים והשומרים מצוין שם".